

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS TARYBA

NUTARIMAS DĖL KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO PASLAUGŲ RINKOS TYRIMO BAIGIMO

2015 m. balandžio 30 d. Nr. 1S-47/2015
Vilnius

(1) Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba 2015 m. balandžio 30 d. posėdyje išnagrinėjo klausimą dėl komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų rinkos tyrimo (toliau – Rinkos tyrimas) baigimo.

Konkurencijos taryba n u s t a t ė:

(2) Rinkos tyrimas buvo pradėtas Konkurencijos tarybos 2014 m. vasario 4 d. nutarimu Nr. 1S-19/2014, atsižvelgus į Konkurencijos tarybos tyrimų skaičių komunalinių atliekų tvarkymo sektoriuje bei nustatytus pažeidimus, taip pat siekiant įvertinti komunalinių atliekų tvarkymo sektoriaus teikiamų paslaugų, jų kainos ir kokybės svarbą vartotojams.

(3) Rinkos tyrimo metu buvo vertinama komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų organizavimo praktika Lietuvoje, palygintos komunalinių atliekų tvarkytojų teikiamų paslaugų kainos skirtingose savivaldybėse bei pateikti pasiūlymai valstybės bei savivaldybių institucijoms dėl komunalinių atliekų tvarkymo organizavimo.

Konkurencijos taryba k o n s t a t u o j a:

(4) Atsižvelgus į tai, jog buvo pasiekti Rinkos tyrimo tikslai bei padarytos išvados, susijusios su komunalinių atliekų tvarkymo sektoriumi, darytina išvada, kad yra pagrindas Rinkos tyrimą baigti.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 18 straipsnio 1 dalies 9 punktu,

Konkurencijos taryba n u t a r i a:

1. Baigti komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų rinkos tyrimą.
2. Patvirtinti Komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų rinkos tyrimo išvadas (pridedama).

Pirmininko pavaduotojas, pavaduojantis pirmininką

Elonas Šatas

KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO PASLAUGŲ RINKOS TYRIMO IŠVADOS

1. Įvadas

(1) Komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų rinkos tyrimas (toliau – Rinkos tyrimas) buvo pradėtas Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2014 m. vasario 4 d. nutarimu Nr. 1S-19/2014, vadovaujantis Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 18 straipsnio 1 dalies 9 punkte Konkurencijos tarybai numatyta funkcija atlikti konkurencijos veiksmingumo rinkose stebėseną. Konkurencijos taryba pradėjo šį Rinkos tyrimą įvertinusi komunalinių atliekų tvarkymo sektoriuje nustatytų pažeidimų gausą bei didelį tebevykstančių tyrimų dėl galimų Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio¹ pažeidimų skaičių². Konkurencijos taryba taip pat atsižvelgė į šio sektoriaus teikiamų paslaugų, jų kainos ir kokybės svarbą vartotojams.

(2) Rinkos tyrimo tikslas – įvertinti komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų organizavimo praktiką Lietuvoje, palyginti komunalinių atliekų tvarkytojams už jų paslaugas mokamas kainas skirtingose savivaldybėse ir pasiūlyti valstybės bei savivaldybių institucijoms priemones veiksmingai ir didžiausią naudą vartotojams teikiančiai konkurencijai užtikrinti.

(3) Tiriama prekė (paslauga) – komunalinių atliekų³ tvarkymo paslauga. Rinkos tyrimo tikslais ši paslauga apibrėžiama kaip komunalinių atliekų surinkimas iš gyventojų ir pervežimas į jų tolesnio tvarkymo (naudojimo ar šalinimo) vietas. Pasirinktas apibrėžimas yra siauresnis už Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatyme nustatytą komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos sąvoką⁴ (pasirinkimo argumentai išdėstyti 2 dalyje).

(4) Rinkos tyrimo Konkurencijos taryba naudoja:

(a) duomenis, gautus iš 2014 m. vasario – kovo mėnesiais vykdytos apklausos⁵, kurios metu buvo apklausta atsitiktine tvarka pasirinktos pusė (30) Lietuvos savivaldybių⁶, jose veikiančios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugas teikiančios įmonės bei regioniniai atliekų tvarkymo centrai;

(b) Valstybiniame atliekų tvarkymo 2014-2020 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. balandžio 16 d. nutarimu Nr. 366 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimo Nr. 519 „Dėl Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano patvirtinimo“ pakeitimo“ (toliau – Valstybinis atliekų tvarkymo 2014-2020 metų planas), pateiktą informaciją;

¹ Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio 2 dalis viešojo administravimo subjektams draudžia priimti teisės aktus arba kitus sprendimus, kurie teikia privilegijas arba diskriminuoja atskirus ūkio subjektus ar jų grupes ir dėl kurių atsiranda ar gali atsirasti konkurencijos sąlygų skirtumų atitinkamoje rinkoje konkuruojantiems ūkio subjektams, išskyrus atvejus, kai skirtingų konkurencijos sąlygų neįmanoma išvengti vykdant Lietuvos Respublikos įstatymų reikalavimus.

² Nuo 2006 m. iki 2014 m. Konkurencijos taryba buvo pripažinusi 6 savivaldybių sprendimus dėl komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų pažeidžiančiais Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimus (Kauno ir Vilniaus miestų bei Trakų, Joniškio, Pakruojo ir Vilniaus rajonų savivaldybių). Tyrimo pradėjimo metu Konkurencijos taryba taip pat vykdė 5 tyrimus dėl Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio galimo pažeidimo (Molėtų, Kaišiadorių, Šalčininkų, Trakų ir Joniškio rajonų savivaldybių atžvilgiu).

³ Komunalinės atliekos – buitinės (buityje susidaranti) atliekos ir kitokios atliekos, kurios savo pobūdžiu ar sudėtimi yra panašios į buitines atliekas (kaip apibrėžta Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo 2 straipsnio 39 dalyje).

⁴ Viešoji paslauga, apimanti komunalinių atliekų surinkimą, vežimą, naudojimą, šalinimą, šių veiklų organizavimą, stebėseną, šalinimo vietų vėlesnę priežiūrą (Atliekų tvarkymo įstatymo 2 straipsnio 40 dalyje).

⁵ Apklausa vykdė Konkurencijos tarybos pasitelkti „KURK Lietuvai“ programos dalyviai.

⁶ Alytaus miesto, Alytaus rajono, Birštono, Druskininkų, Jonavos rajono, Kaišiadorių rajono, Kauno miesto, Kauno rajono, Kėdainių rajono, Klaipėdos miesto, Klaipėdos rajono, Kretingos rajono, Marijampolės, Mažeikių rajono, Neringos, Palangos miesto, Panevėžio miesto, Panevėžio rajono, Radviliškio rajono, Rokiškio rajono, Šiaulių miesto, Šiaulių rajono, Tauragės rajono, Telšių rajono, Trakų rajono, Ukmergės rajono, Utenos rajono, Vilkaviškio rajono, Vilniaus miesto ir Vilniaus rajono.

(c) EUROSTAT⁷ ir Lietuvos statistikos departamento⁸ skelbiamą statistinę informaciją;

(d) savivaldybių, atliekų tvarkymo paslaugas teikiančių įmonių ir regioninių atliekų tvarkymo centrų interneto svetainėse viešai skelbiamą informaciją.

(5) Šiame Rinkos tyrime atlikta analizė remiasi 2014 m. vasario – kovo mėnesiais galiojusiais duomenimis, todėl joje neatsispindi galimi vėliau įvykę pokyčiai atskirų savivaldybių komunalinių atliekų tvarkymo sistemose.

2. Rinkos tyrimo sritis

(6) Atlikdama Rinkos tyrimą Konkurencijos taryba nagrinėjo Atliekų tvarkymo įstatyme apibrėžtos komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos dalį – komunalinių atliekų surinkimą ir pervežimą į jų tolesnio tvarkymo (naudojimo ar šalinimo) vietas. Tokį pasirinkimą nulėmė pirmiausia tai, kad ankstesniuose savo nutarimuose dėl Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio pažeidimo Konkurencijos taryba nustatė ir nagrinėjo komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo rinką.

(7) Komunalinių atliekų surinkimas ir vežimas Rinkos tyrime nėra skaidomas į atskiras veiklas, nes praktikoje tai yra neatskiriamos paslaugos, teikiamos to paties ūkio subjekto.

(8) Rinkos tyrimo metu Konkurencijos taryba nagrinėjo daugiabučių ir individualių namų gyventojams teikiamas komunalinių atliekų tvarkymo paslaugas, kadangi šių paslaugų kainos ir kitos jų teikimo sąlygos turi didžiausią reikšmę vartotojams. Be to, kiekviena savivaldybė gyventojams taiko komunalinių atliekų tvarkymo sistemą, kuri gali skirtis nuo įmonėms ir įstaigoms taikomos sistemos.

(9) Rinkos tyrime Konkurencijos taryba lygino komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų kainas⁹ už gyventojų komunalinių atliekų surinkimą ir vežimą savivaldybėse, kuriose komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų teikėjas (teikėjai) parinktas (parinkti) taikant konkurencingą procedūrą (pavyzdžiui, viešąjį pirkimą, atrankos konkursą), ir savivaldybėse, kuriose tokių paslaugų teikėjas parinktas netaikant konkurencingos procedūros (pavyzdžiui, sudarius vidaus sandorį¹⁰ su savivaldybe, tiesioginiu savivaldybės pavedimu).

3. Rinkos apžvalga

3.1. Teisinė aplinka

(10) Bendros atliekų politikos ir teisinio reglamentavimo pagrindinis tikslas – mažinti neigiamą atliekų susidarymo ir tvarkymo įtaką žmonių sveikatai ir aplinkai, taip pat mažinti išteklių naudojimą. Teisės aktais yra nustatomi visų rūšių atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetai bei principai, reglamentuojamas atliekų tvarkymo organizavimas, valdymas ir kontrolė, nustatomos atliekų tvarkymo subjektų teisės ir pareigos.

(11) Komunalinių atliekų tvarkymas yra reglamentuojamas Europos Sąjungos ir nacionaliniais teisės aktais kaip bendros atliekų politikos sudėtinė dalis.

3.1.1. Europos Sąjungos teisė

(12) Pagrindiniai atliekų politikos ir teisinio reglamentavimo prioritetai ir principai yra nustatyti Europos Sąjungos teisės aktuose, visų pirma 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento

⁷ <http://ec.europa.eu/eurostat/>.

⁸ <http://www.stat.gov.lt/>.

⁹ Išsamus Rinkos tyrime lygintų kainų aprašymas pateikiamas 4 dalyje.

¹⁰ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 10 straipsnio 5 dalyje numatyta galimybė perkančiajai organizacijai (šiuo atveju – savivaldybei) įsigyti prekes ar paslaugas ne konkurso būdu iš savo kontroliuojamo tiekėjo (šiuo atveju – savivaldybės kontroliuojamos įmonės).

ir Tarybos direktyvoje 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinančioje kai kurias direktyvas¹¹ (toliau – Atliekų direktyva).

(13) Atliekų direktyva nustato pagrindinį atliekų politikos principą – „teršėjas moka“. Remiantis šiuo principu, atliekų tvarkymo išlaidas turi padengti pirminis atliekų gamintojas arba dabartinis ar ankstesnis atliekų turėtojas¹².

(14) Atliekų direktyva taip pat nustato Europos Sąjungoje atliekų atžvilgiu taikomą hierarchiją¹³, numatančią, kad nacionaliniuose teisės aktuose turi būti taikomas toks prioritetų eiliškumas:

- (a) prevencija;
- (b) parengimas pakartotiniam naudojimui;
- (c) perdirbimas;
- (d) kitas naudojimas (pavyzdžiui, energijai gauti);
- (e) šalinimas.

(15) Atsižvelgiant į šią hierarchiją, Europos Sąjungos valstybės narės turi priimti tokius teisės aktus, kurie labiausiai skatintų atliekų susidarymo prevenciją ir būtų mažiausiai palankūs atliekų šalinimo sąvartynuose ar kituose atliekų šalinimo įrenginiuose atžvilgiu.

(16) Be to, valstybės narės yra įpareigos imtis atliekų šalinimą papildomai ribojančių priemonių¹⁴, mažinančių sąvartynuose šalinamų atliekų kiekį¹⁵ ir apskritai uždraudžiančių tam tikrų atliekų rūšių šalinimą.

3.1.2. Nacionaliniai teisės aktai

(17) Atliekų tvarkymo įstatymas nustato bendruosius atliekų prevencijos ir tvarkymo reikalavimus, kad būtų išvengta atliekų neigiamo poveikio visuomenės sveikatai ir aplinkai; sąlygas, kai medžiaga ar daiktas gali būti nelaikomi atliekomis; atliekų tvarkymo valstybinį reglamentavimą; pagrindinius atliekų tvarkymo sistemų organizavimo ir planavimo principus; reikalavimus atliekų turėtojams ir atliekų tvarkytojams; atliekų tvarkymo ekonomines ir finansines priemones; alyvų, elektros ir elektroninės įrangos, transporto priemonių, apmokestinamųjų gaminių ir pakuočių gamintojų, importuotojų, platintojų teises ir pareigas¹⁶.

(18) Minėtame įstatyme nurodytus reikalavimus įgyvendina Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos rengiamas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės tvirtinamas valstybinis atliekų tvarkymo planas, kuriame nustatomos atliekų tvarkymo užduotys, strateginiai atliekų tvarkymo tikslai ir uždaviniai jiems įgyvendinti¹⁷. Šiuo metu galioja Valstybinis atliekų tvarkymo 2014-2020 metų planas, kuriame nustatyti strateginiai atliekų tvarkymo iki 2020 metų tikslai, uždaviniai ir priemonės, būtinos užsibrėžtiems tikslams pasiekti, valstybinės atliekų tvarkymo užduotys ir atliekų tvarkymo užduotys savivaldybėms, nacionalinės ir Europos Sąjungos struktūrinės paramos finansavimo kryptys ir plano įgyvendinimo vertinimo kriterijai.

(19) Regioniniuose atliekų tvarkymo planuose nustatomos priemonės, užtikrinančios valstybiniame atliekų tvarkymo plane nustatytų užduočių įgyvendinimą. Pagrindinis regioninių atliekų tvarkymo planų tikslas – suderinti savivaldybių veiksmus organizuojant komunalinių atliekų tvarkymo sistemas ir steigiant kelioms savivaldybėms bendrus atliekų naudojimo ar šalinimo įrenginius¹⁸.

¹¹ OL 2008 L 312, p. 3.

¹² Atliekų direktyvos 14 straipsnio 1 dalis.

¹³ Atliekų direktyvos 4 straipsnis.

¹⁴ 1999 m. balandžio 26 d. Tarybos direktyvos 1999/31/EB dėl atliekų sąvartynų (OL 2004 m. specialusis leidimas, 15 skyrius, 4 tomas, p. 228) 5 straipsnis.

¹⁵ Tikslas – per 15 m. sumažinti biologiškai skaidžių atliekų kiekį iki 35% 1995 m. lygio (direktyvos 5 straipsnio 2 dalies c punktas).

¹⁶ Atliekų tvarkymo įstatymo 1 straipsnio 1 dalis.

¹⁷ Atliekų tvarkymo įstatymo 26 straipsnis.

¹⁸ Atliekų tvarkymo įstatymo 27 straipsnis.

(20) Savivaldybių atliekų tvarkymo planuose nustatomos priemonės, užtikrinančios valstybiniame atliekų tvarkymo plane bei regioniniuose atliekų tvarkymo planuose nustatytų užduočių įgyvendinimą. Pagrindinis savivaldybių atliekų tvarkymo planų tikslas – nustatyti komunalinių atliekų tvarkymo sistemų organizavimo priemonės, kurios užtikrintų aplinkosaugos, techninius-ekonominius ir higienos reikalavimus atitinkančios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos pasiūlą visiems savivaldybės teritorijoje esantiems asmenims¹⁹.

(21) Remiantis Atliekų tvarkymo įstatymo nuostatomis pagrindinis vaidmuo organizuojant komunalinių atliekų tvarkymą tenka savivaldybėms.

(22) Savivaldybės organizuoja komunalinių atliekų tvarkymo sistemas, būtinas jų teritorijose susidarančioms komunalinėms atliekoms tvarkyti, užtikrina tų sistemų funkcionavimą, organizuoja atliekų, kurių turėtojo nustatyti neįmanoma arba kuris neegzistuoja, tvarkymą ir administruoja komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos teikimą²⁰. Komunalinės atliekos tvarkomos savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklėse nustatyta tvarka²¹.

(23) Savivaldybės privalo užtikrinti, kad visiems jos teritorijoje esantiems atliekų turėtojams būtų sudarytos sąlygos naudotis komunalinių atliekų tvarkymo paslauga²². Savivaldybė ar savivaldybės pavedimu komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratorius²³ atrenka komunalinių atliekų tvarkymo paslaugą teikiančius atliekų tvarkytojus įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka²⁴.

(24) Atliekų tvarkymo veikla gali užsiimti tik įmonės, įregistruotos Atliekų tvarkytojų valstybės registre²⁵. Be to, atliekų tvarkytojas komunalinių atliekų tvarkymo veiklą savivaldybės teritorijoje gali vykdyti tik tuo atveju, jeigu jį išrenka savivaldybė ar komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratorius²⁶. Pagrindinis reikalavimas įmonėms, siekiančioms būti įrašytoms į Atliekų tvarkytojų valstybės registrą ir užsiimti komunalinių atliekų tvarkymo veikla – turėti sutartį su savivaldybe (ar komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratoriumi)²⁷. Komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo veikla nėra licencijuojama ar kitaip panašiai ribojama, todėl pagrindinės įėjimo į rinką sąlygos – galimybė disponuoti atliekų surinkimui ir vežimui skirtomis priemonėmis ir galimybė sudaryti sutartį su savivaldybe (ar komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratoriumi).

(25) Komunalinių atliekų turėtojai (nekilnojamojo turto objektų savininkai arba įgalioti asmenys) privalo mokėti nustatytą rinkliavą arba, jeigu rinkliava savivaldybės teritorijoje nenustatyta, sudaryti komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos teikimo sutartį su savivaldybe (ar komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratoriumi)²⁸.

(26) Komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų kainodara nustatoma vadovaujantis solidarumo, proporcingumo, nediskriminavimo, sąnaudų susigrąžinimo principais ir principu „teršėjas moka“²⁹.

(27) Savivaldybės nustatoma komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų kaina turi būti pagrįsta būtinosiomis su komunalinių atliekų tvarkymu susijusiomis sąnaudomis ir turi užtikrinti ilgalaikį komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros eksploatavimą, jos atnaujinimą ir sudaryti

¹⁹ Atliekų tvarkymo įstatymo 28 straipsnis.

²⁰ Atliekų tvarkymo įstatymo 25 straipsnis.

²¹ Atliekų tvarkymo įstatymo 4 straipsnio 1 dalis.

²² Atliekų tvarkymo įstatymo 30 straipsnio 6 dalis.

²³ Vienos, kelių ar visų į komunalinių atliekų tvarkymo regioną įeinančių savivaldybių įsteigtas juridinis asmuo, savivaldybės (savivaldybių) pavedimu atliekantis komunalinių atliekų tvarkymo sistemos organizavimo funkcijas ir (ar) teikiantis atliekų tvarkymo paslaugas (Atliekų tvarkymo įstatymo 2 straipsnio 44 dalis).

²⁴ Atliekų tvarkymo įstatymo 30 straipsnio 11 dalis.

²⁵ Atliekų tvarkymo įstatymo 4 straipsnio 10 dalis.

²⁶ Atliekų tvarkymo įstatymo 30 straipsnio 12 dalis.

²⁷ Atliekų tvarkytojų valstybės registro nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 896 „Dėl Atliekų tvarkytojų valstybės registro įsteigimo, Atliekų tvarkytojų valstybės registro nuostatų patvirtinimo ir registro veiklos pradžios nustatymo“, 23.1 ir 24.1 papunkčiai.

²⁸ Atliekų tvarkymo įstatymo 30¹ straipsnio 2 dalis.

²⁹ Atliekų tvarkymo įstatymo 30² straipsnio 1 dalis.

komunalinių atliekų turėtojams priimtinas sąlygas dalyvauti komunalinių atliekų tvarkyme, taip pat mažinti aplinkos taršą³⁰.

(28) Vyriausybė yra patvirtinusi Rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo metodiką³¹ (toliau – Rinkliavos ar kitos įmokos dydžio nustatymo metodika). Šioje metodikoje apibrėžiama, kokios komunalinių atliekų tvarkymo veiklos sąnaudos gali būti laikomos būtinosiomis su komunalinių atliekų tvarkymu susijusiomis sąnaudomis. Šias sąnaudas sudaro pastoviosios ir kintamosios komunalinių atliekų tvarkymo sąnaudos.

(29) Pastoviosios komunalinių atliekų tvarkymo sąnaudos – nuo komunalinių atliekų kiekio nepriklausančios komunalinių atliekų tvarkymo sąnaudos (pavyzdžiui, atliekų tvarkymo infrastruktūros objektų (atliekų sąvartyno, atliekų apdorojimo įrenginių, didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių ir panašiai) nusidėvėjimo (amortizacijos) sąnaudos, bendrosios veiklos ir administracinės sąnaudos, kitos sąnaudos)³².

(30) Kintamosios komunalinių atliekų tvarkymo sąnaudos – su komunalinių atliekų kiekiu susijusios komunalinių atliekų tvarkymo sąnaudos (pavyzdžiui, kintamosios atitinkamos komunalinių atliekų tvarkymo veiklos materialinės ir joms prilygintos sąnaudos: kurui ir tepalams, sunaudotos žaliavos ir medžiagos, atsarginės dalys, inventorių ir kitos sąnaudos; kintamosios sąnaudos komunalinių atliekų tvarkymo paslaugoms pirkti ir kitos sąnaudos)³³.

(31) Šių Rinkos tyrimo išvadų patvirtinimo dieną Aplinkos ministerija suinteresuotų institucijų ir visuomenės pastaboms buvo paskelbusi Rinkliavos ar kitos įmokos dydžio nustatymo metodikos pakeitimo projektą (teisės akto projekto Nr. 15-3678). Šiame projekte siūloma patikslinti šiuo metu galiojančias metodikos nuostatas, atskleidžiant atskiras komunalinių atliekų tvarkymo veiklas, patikslinant veiklos sąnaudų sąrašą, numatant atliekų turėtojų skirstymą pagal kategorijas, taip pat tam tikrus kitus pakeitimus.

(32) Teisės aktai nereglamentuoja, kokie subjektai turėtų atlikti atskiras komunalinių atliekų tvarkymo funkcijas, dėl jų paskirstymo sprendžia savivaldybės. Savivaldybės taip pat turi pasirinkimo laisvę spręsti dėl komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų teikimo sąlygų (pavyzdžiui, kontenerių ištuštinimo dažnumo, reikalavimų konteineriams ir transporto priemonėms).

3.1.3. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas dėl konkurencijos atliekų tvarkymo paslaugų srityje

(33) Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2015 m. kovo 5 d. nutarime³⁴ pasisakė dėl konkurencijos principų taikymo atliekų tvarkymo sektoriuje.

(34) Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad savivaldybės, pasirinkdamos komunalinių atliekų naudojimo ir šalinimo paslaugų teikėjų atrankos būdą, turi vadovautis įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimais, užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę, atliekų naudojimo ir šalinimo viešųjų paslaugų teikimo nepertraukiamumą, gerą kokybę ir prieinamumą.

(35) Be to, pavedimas (kaip privalomą užduotį) vykdyti komunalinių atliekų naudojimo ir šalinimo veiklą savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai galimas tik tokiu atveju, kai tokiu pavedimu šiai bendrovei, įstaigai, įmonei ar organizacijai neteikta privilegijų, nediskriminuoti kiti šioje rinkoje veikiantys ūkio subjektai, užtikrintas atliekų naudojimo ir šalinimo viešųjų paslaugų teikimo nepertraukiamumas, gera kokybė ir prieinamumas. Tai iš esmės reiškia, kad toks pavedimas galimas tik išskirtiniu atveju – kai kitu (šių paslaugų teikėjų konkurso) būdu būtų neįmanoma užtikrinti atitinkamų paslaugų teikimo nepertraukiamumo, geros kokybės ir prieinamumo.

³⁰ Atliekų tvarkymo įstatymo 30² straipsnio 2 ir 4 dalys.

³¹ Vyriausybės 2013 m. liepos 24 d. nutarimas Nr. 711 „Dėl Rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo metodikos patvirtinimo“.

³² Rinkliavos ar kitos įmokos dydžio nustatymo metodikos 12 punktą.

³³ Rinkliavos ar kitos įmokos dydžio nustatymo metodikos 14 punktą.

³⁴ 2015 m. kovo 5 d. nutarimas Nr. KT9-N5-2015 „Dėl Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“.

(36) Konstitucinis Teismas taip pat pažymėjo, jog pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją savivaldybės, laisvai ir savarankiškai veikdamos pagal ūkinę veiklą (šiuo atveju – atliekų tvarkymą) reguliuojančių įstatymų apibrėžtą kompetenciją, yra saistomos šalies ūkio konstitucinį pagrindą sudarančių principų ir kitų konstitucinių reikalavimų. Tai reiškia, kad atliekų tvarkymo srityje savivaldybės turi paisyti Konstitucijoje įtvirtinto sąžiningos konkurencijos laisvės principo ir iš jo kylančio reikalavimo atliekų tvarkytojus atrinkti konkurso būdu pagal jų galimybes teikti nepertraukiamas, geros kokybės ir prieinamas paslaugas. Šis reikalavimas gali būti nevykdomas tik objektyviai pateisinamu pagrindu; tokiu pagrindu nelaikomas vien faktas, kad savivaldybė yra įsteigusi ūkio subjektą, veikiantį atliekų tvarkymo srityje.

3.2. Esama situacija komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų sektoriuje Lietuvoje

(37) Komunalinės atliekos sudaro apie 25 procentus visų Lietuvoje susidarančių atliekų³⁵. EUROSTAT duomenimis³⁶, 2012 m. vienam Lietuvos gyventojui teko apie 469 kilogramai komunalinių atliekų, tuo tarpu ES-27 valstybių vidurkis – 488 kilogramai vienam gyventojui (t. y. apie 4 procentais daugiau nei Lietuvoje). Nepaisant to, kad Lietuvoje susidaro santykinai mažiau komunalinių atliekų, itin didelė šių atliekų dalis yra šalinama sąvartynuose – 361 kilogramas vienam gyventojui (apie 77 procentai susidariusių atliekų), lyginant su ES-27 vidurkiu – 158 kilogramais vienam gyventojui (apie 32 procentai susidariusių atliekų)³⁷.

(38) Vidutinės komunalinių atliekų tvarkymo išlaidos, tenkančios vienam namų ūkiui, svyruoja maždaug nuo 2,32 iki 5,21 euro (nuo 8 iki 18 litų³⁸) per mėnesį.

(39) Vietinė rinkliava už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą taikoma 36 savivaldybėse³⁹ (iš 60). Likusiose 24 savivaldybėse atliekų turėtojai sudaro komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos teikimo sutartis.

(40) Komunalines atliekas iš gyventojų surenkančios ir į šių atliekų tolesnio tvarkymo (naudojimo ar šalinimo) vietas vežančios įmonės parenkamos kiekvienos savivaldybės⁴⁰ nuožiūra, įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. Galima išskirti šiuos du pagrindinius būdus:

- (a) savivaldybės įmonės paskyrimas be konkurencingos procedūros – savivaldybės tarybos sprendimu tiesiogiai pavedus įmonei teikti šią paslaugą arba sudarant vidaus sandorį (maždaug trečdalis Lietuvos savivaldybių⁴¹);
- (b) paslaugos teikėjo (teikėjų) parinkimas konkurencingos procedūros būdu – organizuojant viešąjį pirkimą ar atrankos konkursą (maždaug du trečdaliai Lietuvos savivaldybių).

(41) Dauguma įmonių, nepriklausomai nuo jų parinkimo būdo, veikia tik tam tikros (vienos) savivaldybės teritorijoje. Kelios įmonės veikia daugiau nei vienos savivaldybės teritorijoje, pavyzdžiui⁴²:

- (a) UAB „Ecoservice“;
- (b) UAB „Ekonovus“;
- (c) UAB „Kauno švara“;
- (d) UAB „VSA Vilnius“;
- (e) UAB „Specialus autotransportas“;
- (f) AB „Specializuotas transportas“;
- (g) UAB „Atliekų tvarkymo tarnyba“.

³⁵ Valstybinio atliekų tvarkymo 2014-2020 metų plano 23 punktas.

³⁶ <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdpc240&plugin=1>, „Waste generated“.

³⁷ Ten pat, „Deposit onto or into land“.

³⁸ Valstybinio atliekų tvarkymo 2014-2020 metų plano 113 punktas.

³⁹ Valstybinio atliekų tvarkymo 2014-2020 metų plano 112 punktas.

⁴⁰ Ar savivaldybės pavedimu komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratoriaus.

⁴¹ Tyrimo metu gautų savivaldybių ir įmonių atsakymų duomenų statistika bei viešai prieinama informacija.

⁴² Tyrimo metu surinktų įmonių atsakymų duomenys.

(42) Iš jų 4 įmonės (UAB „Ecoservice“, UAB „Ekonovus“, UAB „VSA Vilnius“ ir UAB „Specialus autotransportas“) Konkurencijos tarybai nurodė, kad rimtai svarstytų teikti komunalinių atliekų tvarkymo paslaugas visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.

4. Rinkos tyrimas

(43) Konkurencijos taryba atsižvelgė į itin didelę sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų dalį (žr. (37) pastraipą) ir atliko analizę darydama prielaidą, kad:

- (a) kuo tankiau yra apgyvendinta teritorija, tuo mažesni atliekų surinkimo kaštai, todėl urbanizuotose ir tankiau apgyvendintose savivaldybėse komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos kaštai turėtų būti mažesni;
- (b) kuo didesnis atstumas nuo atliekų turėtojo, iš kurio surenkamos atliekos, iki sąvartyno, į kurį gabenamos surinktos atliekos, tuo didesni atliekų pervežimo kaštai, todėl toliau nuo sąvartyno esančiose ir (arba) didesnėse savivaldybėse komunalinių atliekų tvarkymo kaštai turėtų būti didesni;
- (c) atitinkamai, savivaldybėse, kuriose gyventojų tankis ir santykinis atstumas iki sąvartyno yra panašūs, komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo kaina neturėtų iš esmės skirtis.

(44) Iš Rinkos tyrimo metu apklaustų 30 savivaldybių (žr. (4)(a) pastraipą) 10 savivaldybių buvo sudariusios komunalinių atliekų tvarkymo sutartis netaikydamos konkurencingos procedūros, o 20 savivaldybių taikė konkurencingą procedūrą. Šis santykis atitinka bendrą situaciją visos Lietuvos savivaldybių lygiu (žr. (40) pastraipą).

(45) Atsižvelgiant į tai ir į Rinkos tyrimo metu surinktą informaciją, iš apklaustų savivaldybių palyginimui buvo pasirinktos tos savivaldybės, kuriose yra panašūs abu pagrindiniai kriterijai (gyventojų tankis⁴³ ir santykinis atstumas⁴⁴ iki sąvartyno), o komunalinių atliekų tvarkymo paslaugas teikiančios įmonės parinktos skirtingu būdu (vienose – organizavus konkursą, kitose – be konkurso):

- (a) Utenos rajono (be konkurso), Kėdainių rajono (konkursas) ir Klaipėdos rajono (konkursas) savivaldybės;
- (b) Panevėžio rajono (konkursas) ir Šiaulių rajono (be konkurso) savivaldybės;
- (c) Mažeikių rajono (konkursas) ir Kretingos rajono (be konkurso) savivaldybės;
- (d) Rokiškio rajono (be konkurso) ir Ukmergės rajono (konkursas) savivaldybės.

(46) Taip pat pasirinkta palyginti Kauno miesto ir Kauno rajono savivaldybes, kadangi abiejose veikia ta pati įmonė UAB „Kauno švara“, Kauno rajono savivaldybėje parinkta konkurso būdu, o Kauno miesto savivaldybėje paskirta be konkurso.

(47) Rinkos tyrime savivaldybės nėra skirstomos pagal tai, ar jose taikoma rinkliava, ar sudaromos komunalinių atliekų tvarkymo sutartys (nustatomi įkainiai (tarifai)), kadangi nagrinėjamu atveju tai turėtų keisti tik administravimo kaštus patiriantį subjektą (žr. (48) pastraipą). Vis dėlto negalima atmesti galimybių, kad rinkliavą taikančios savivaldybės, komunalinių atliekų tvarkymui skirtas lėšas perskirstydamos per savivaldybės biudžetą, skiria daugiau dėmesio šių lėšų panaudojimui tikslingumui. Lietuvos regioninių atliekų tvarkymo centrų asociacijos nuomone⁴⁵, savivaldybės atsakingiau naudoja iš rinkliavos surenkamas lėšas.

⁴³ Naudoti Lietuvos statistikos departamento pateikiami duomenys:

<http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectOut/PxSort.asp?file=3767&PLanguage=0&MainTable=M3010211&MainTablePresText=Gyventoj%C5%B3%20skai%C4%8Dius%20met%C5%B3%20prad%C5%BEioje&potsize=864>.

⁴⁴ Santykinis atstumas buvo apskaičiuotas žemėlapyje atskirai pamatavus tiesius atstumus nuo labiausiai į šiaurę, pietus, rytus ir vakarus nutolusių savivaldybės taškų iki sąvartyno ir išvedus jų geometrinį vidurkį. Šis metodas leidžia sulyginti skirtingų dydžių ir skirtingai nuo sąvartynų nutolusias savivaldybes, nes atsižvelgia ne tik į sąvartyno nuotolį nuo savivaldybės centro, bet ir pačios savivaldybės teritorijos dydį. Šiems matavimams atlikti buvo naudojami Google.maps žemėlapiai su masteliais ir kompiuterinės programos Adobe Photoshop atstumų matavimo įrankis.

⁴⁵ 2015 m. vasario 26 d. elektroninis laiškas.

(48) Komunalinių atliekų tvarkymo kaina, sumokama šių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugos teikėjui⁴⁶ (kaip vartotojo mokamos rinkliavos ar kitos įmokos sudedamoji dalis), susideda iš šių pagrindinių dalių:

(a) surinkimo ir vežimo kaina – konkurso laimėtojo pasiūlyta kaina (kai paslaugos teikėjas parenkamas viešojo pirkimo būdu) arba paslaugas teikiančios įmonės ir savivaldybės suderinta kaina (kai paslaugos teikėjui pavedama teikti paslaugas be konkurso), arba, jei toje pačioje teritorijoje teikti paslaugas savivaldybė leidžia daugiau kaip vienai įmonei – savivaldybės nustatyto maksimalaus įkainio (tarifo) neviršijanti paslaugos teikėjo pasirinkta kaina. **Ši kaina visais atvejais priklauso nuo komunalinių atliekų tvarkymo paslaugą teikiančio ūkio subjekto, todėl būtent šios kainos pagrindu yra atliekamas palyginimas;**

(b) administravimo kaina – kiekvienos savivaldybės individualiai nustatomos rinkliavos administravimo sąnaudos (jei taikoma rinkliava) arba paslaugos teikėjo vidinės administracinės sąnaudos (jei sudaroma komunalinių atliekų tvarkymo sutartis);

(c) šalinimo sąvartyne kaina – kai kuriais atvejais įtraukiama į komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugos teikėjo kainą. Šalinimo sąvartyne kaina priklauso nuo konkretaus sąvartyno ir taip pat gali skirtis priklausomai nuo atstumo iki sąvartyno.

(49) Tuo atveju, jei Rinkos tyrimo metu Konkurencijos taryba iš tam tikros savivaldybės gavo duomenis apie komunalinių atliekų tvarkymo kainą, apimančią administravimo kainą ir (arba) šalinimo sąvartyne kainą, šiose Rinkos tyrimo išvadose pateikiama komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo kaina, apskaičiuota iš pirmosios kainos atėmus administravimo kainą ir (arba) šalinimo sąvartyne kainą. Jei buvo gauti duomenys apie komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo kainą, ji ir yra nurodoma.

(50) Rinkos tyrime vykdytos apklausos metu informacija apie komunalinių atliekų tvarkymo kainas Konkurencijos tarybai buvo pateikiama skirtingais formatais (kaip vieno kubinio metro (1 m^3) arba vienos tonos (1 t) kaina). Išanalizavus Rinkos tyrimui pateiktą informaciją buvo nustatyta, kad kai kurių savivaldybių tarybų sprendimuose (pavyzdžiui, Jonavos rajono, Rokiškio rajono, Vilniaus miesto) yra numatytas mišrių komunalinių atliekų svorio ir tūrio santykio koeficientas 6 ($6 \text{ m}^3=1 \text{ t}$). Atsižvelgiant į tai, o taip pat į tai, kad nėra oficialiai patvirtinto vieno mišrių komunalinių atliekų svorio ir tūrio santykio koeficiento, Rinkos tyrimo tikslais Konkurencijos taryba naudoja koeficientą $6 \text{ m}^3=1 \text{ t}$. Dėl šios priežasties, lyginant kainas savivaldybėse, kuriose kaina nustatoma vienam kubiniam metrui, su tomis, kuriose kaina nustatyta vienai tonai, galima paklaida.

(51) Taip pat reiktų pažymėti, kad lyginamose savivaldybėse gali skirtis miesto ir kaimo vietovėse gyvenančių gyventojų santykis, kas gali daryti įtaką komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo kainai. Skirtingos savivaldybės taip pat yra nevienodai pažengę komunalinių atliekų rūšiavimo srityje, dėl ko taip pat gali atsirasti tam tikras komunalinių atliekų tvarkymo sąnaudų skirtumas.

(52) Be to, kaip minėta (32) pastraipoje, savivaldybės turi teisę spręsti dėl paslaugų teikėjui pavedamų teikti komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų apimties (pavyzdžiui, ar jis turi eksploatuoti didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelę) ir šių paslaugų teikimo sąlygų (pavyzdžiui, kiek kartų per savaitę ar per mėnesį turi būti ištuštinami konteineriai, ar transporto priemonės turi atitikti tam tikrus standartus, ar jose turi būti įdiegta GPS stebėjimo sistema).

(53) Atsižvelgiant į šiuos argumentus, Rinkos tyrime nustatytų komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo kainų skirtumų Konkurencijos taryba nelaiko absoliučiais dydžiais, atspindinčiais konkrečius visiškai vienodų paslaugų kainų skirtumus.

⁴⁶ Rinkos tyrime analizei naudojamoms komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo kainoms be pridėtinės vertės mokesčio (PVM). Atsižvelgiant į tai, kad Rinkos tyrimo metu duomenys buvo gauti litais (Lt), kainos litais buvo perskaičiuotos į kainas eurai, taikant oficialų kursą $1 \text{ Eur}=3,4528 \text{ Lt}$.

4.1.Rinkos tyrimui pasirinktų savivaldybių analizė

(54) Palyginimui pasirinktose savivaldybėse veikiančios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugas teikiančios įmonės:

1 lentelė. Savivaldybėse veikiančios įmonės ir jų tipai pagal nuosavybę

Savivaldybė	Įmonių skaičius	Įmonės pavadinimas (įmonių pavadinimai)	Įmonės tipas (įmonių tipai) pagal nuosavybę
Kauno m.	1	UAB „Kauno švara“	Savivaldybės kontroliuojama įmonė
Kauno raj.	2	UAB „Kauno švara“ UAB „Ekonovus“	Kauno <i>miesto</i> savivaldybės kontroliuojama įmonė Privati įmonė
Utenos raj.	1	UAB „Utenos komunalininkas“	Savivaldybės kontroliuojama įmonė
Kėdainių raj.	1	UAB „Skongalis“	Privati įmonė
Klaipėdos raj.	1	UAB „Ekonovus“	Privati įmonė
Panevėžio raj.	1	UAB „Švaros komanda“	Privati įmonė
Šiaulių raj.	1	UAB „Kuršėnų komunalinis ūkis“	Savivaldybės kontroliuojama įmonė
Mažeikių raj.	1	UAB „Mažeikių komunalinis ūkis“	Savivaldybės kontroliuojama įmonė
Kretingos raj.	1	SĮ „Kretingos komunalininkas“	Savivaldybės įmonė
Rokiškio raj.	1	AB „Rokiškio komunalininkas“	Savivaldybės kontroliuojama įmonė
Ukmergės raj.	1	UAB „Ekonovus“	Privati įmonė

4.1.1. Kauno miesto ir Kauno rajono savivaldybių palyginimas

2 lentelė. Kauno miesto ir Kauno rajono savivaldybių palyginimas.

Savivaldybė (mokėjimas)	Įmonės parinkimo būdas	Surinkimo ir vežimo kaina ⁴⁷	Gyventojų tankis, gyv./km ²	Santykinis atstumas iki sąvartyno, km	Paslaugos įdiegimas gyventojams, % ⁴⁸
Kauno m. (įkainis)	Be konkurso	45,37 Eur/t 156,66 Lt/t ⁴⁹	1 954,7	14,79	N. d.
Kauno raj. (įkainis)	Konkursas	31,19 Eur/t 107,70 Lt/t ⁵⁰	57,8	33,97	95

(55) Kauno mieste, kuriame komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas teikia be konkurencingos procedūros parinkta savivaldybės kontroliuojama įmonė UAB „Kauno švara“, komunalinių atliekų surinkimas ir vežimas kainuoja apie 45 procentais brangiau, nei Kauno rajone, nors Kauno rajone gyventojų tankis net 34 kartus mažesnis, o santykinis surinktų atliekų vežimo atstumas iki sąvartyno yra daugiau nei dvigubai didesnis. Dėl šių veiksnių Kauno rajone surinkti ir nuvežti komunalines atliekas iki sąvartyno kainuoja daugiau, tačiau šių atliekų surinkimo ir vežimo kaina yra didesnė Kauno mieste. Kauno rajonas yra padalintas į dvi dalis, kuriose atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas teikia dvi konkurso būdu parinktos įmonės, viena iš jų – UAB „Kauno švara“.

(56) Kauno miesto savivaldybės⁵¹ ir UAB „Kauno švara“⁵² nurodė šiuos argumentus, kodėl jų teigimu, komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo kaina Kauno mieste yra didesnė nei Kauno rajone:

- (a) Kauno mieste UAB „Kauno švara“ atlieka šias papildomas funkcijas, kurios neatliekamos Kauno rajone, ir išlaidos, susijusios su šių funkcijų vykdymu, nėra įtrauktos į Kauno rajono komunalinių atliekų tvarkymo kainą⁵³: dviejų didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių eksploatavimo sąnaudos, komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administravimo sąnaudos, komunalinių atliekų infrastruktūros plėtros sąnaudos (pavyzdžiui, konteinerių identifikavimo sistemos sąnaudos, konteineriams skirtų aikštelių įrengimo sąnaudos, biologiškai skaidžių atliekų surinkimo sąnaudos), visuomenės švietimo ir informavimo komunalinių atliekų tvarkymo klausimais sąnaudos;
- (b) Kauno rajone komunalinių atliekų tvarkymo kaina nebuvo perskaičiuota nuo 2007 m., todėl neturėtų būti lyginama su Kauno mieste 2013 m. patvirtinta kaina;
- (c) skirtumus gali lemti solidarumo principo taikymas organizuojant regioninį atliekų tvarkymą, kai tam tikrame atliekų tvarkymo regione esančių didžiųjų miestų savivaldybių komunalinių atliekų turėtojai „kompensuoja“ atokesnių savivaldybių

⁴⁷ Atėmus šalinimo kainą iš surinkimo, vežimo ir šalinimo kainos.

⁴⁸ Naudojami duomenys, nurodyti lentelėje „Viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos plėtros užduočių vykdymas“, dalies „Paslaugos įdiegimas gyventojams, %“ stulpelyje „Savivaldybės teritorijoje“: <http://atliekos.gamta.lt/files/Apibendrinta%20informacija%20apie%20komunaliniu%20atlieku%20tvarkyma%20Lietuvos%20savivaldybese%2020131409547810217.xls>.

⁴⁹ UAB „Kauno švara“ 2015 m. kovo 6 d. raštas Nr. (1.41)-2S-58 „Dėl komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų rinkos tyrimo“.

⁵⁰ Kauno rajono savivaldybės administracijos 2014 m. vasario 25 d. raštas Nr. SD-530 „Dėl informacijos pateikimo“. Apskaičiuota kaip komunalinių atliekų iš bendrų (kolektyvinių) konteinerių (15,83 Lt/m³) ir iš individualių 120/240 litrų talpos konteinerių (20,07 Lt/m³) surinkimo ir sutvarkymo, išskyrus šalinimą sąvartyne, kainų aritmetinis vidurkis, naudojant koeficientą 6 m³=1 t.

⁵¹ Kauno miesto savivaldybės administracijos Aplinkos apsaugos skyriaus 2015 m. kovo 5 d. elektroninis laiškas.

⁵² UAB „Kauno švara“ 2015 m. kovo 6 d. raštas Nr. (1.41)-2S-58 „Dėl komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų rinkos tyrimo“.

⁵³ Nepateikta šiuos teiginius pagrindžiančių įrodymų, pavyzdžiui, sutarčių.

komunalinių atliekų turėtojų dėl didesnio atstumo išaugusias atliekų tvarkymo sąnaudas.

(57) Įvertinusi šiuos argumentus Konkurencijos taryba pažymi, kad Kauno miesto savivaldybė ir UAB „Kauno švara“ pateikė tik teiginius apie galimas kainų skirtumus pagrindžiančias priežastis, tačiau šie teiginiai nėra paremti konkrečiais skaičiavimais. Taigi nei Kauno miesto savivaldybė, nei UAB „Kauno švara“ nepaneigė Konkurencijos tarybos išvados, kad Kauno mieste vartotojai už komunalinių atliekų surinkimą ir vežimą moka brangiau nei vartotojai Kauno rajone.

(58) Konkurencijos taryba pabrėžia, kad, kaip yra išaiškinęs Konstitucinis Teismas savo 2015 m. kovo 5 d. nutarime, savivaldybės turi prievolę paisyti Konstitucijoje įtvirtinto sąžiningos konkurencijos laisvės principo ir iš jo kylančio reikalavimo atliekų tvarkytojus atrinkti konkurso būdu pagal jų galimybes teikti nepertraukiamas, geros kokybės ir prieinamas paslaugas. Šis reikalavimas gali būti nevykdomas tik objektyviai pateisinamu pagrindu, kuris turėtų būti pagrįstas konkrečiais įrodymais. Šiuo atveju nei Kauno miesto savivaldybė, nei UAB „Kauno švara“ tokių įrodymų Konkurencijos tarybai nepateikė.

4.1.2. Utenos rajono, Kėdainių rajono ir Klaipėdos rajono savivaldybių palyginimas

3 lentelė. Utenos rajono, Kėdainių rajono ir Klaipėdos rajono savivaldybių palyginimas.

Savivaldybė (mokėjimas)	Įmonės parinkimo būdas	Surinkimo ir vežimo kaina	Gyventojų tankis, gyv./km ²	Santykinis atstumas iki sąvartyno, km	Paslaugos įdiegimas gyventojam s, % ⁵⁴
Utenos raj. (įkainis)	Be konkurso	47,18 Eur/t 162,89 Lt/t ⁵⁵	33,9	26,1	98
Kėdainių raj. (rinkliava)	Konkursas	23,75 Eur/t 82,00 Lt/t ⁵⁶	31,0	28,33	100
Klaipėdos raj. (rinkliava)	Konkursas	22,66 Eur/t 78,25 Lt/t ⁵⁷	38,6	29,88	99

(59) Utenos rajone, kur veikia be konkurencingos procedūros parinkta savivaldybės kontroliuojama įmonė, 1 tonos komunalinių atliekų surinkimas ir vežimas kainuoja kelis kartus brangiau negu Kėdainių rajone ir Klaipėdos rajone, kur veikia konkurso būdu parinktos įmonės.

(60) Utenos rajono savivaldybė⁵⁸ ir UAB „Utenos komunalininkas“⁵⁹ nurodė šiuos argumentus, kodėl, jų teigimu, komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo kaina Utenos rajone yra kelis kartus didesnė nei Kėdainių bei Klaipėdos rajonuose:

(a) nėra aišku, ar lyginamas analogiškas paslaugų paketas, be to, nebuvo vertinamas atliekų tvarkymo sistemos dalyvių – atliekų vežėjų, administratorių, sąvartyno operatorių funkcijų paskirstymas;

⁵⁴ Žr. 48 išnašą.

⁵⁵ Utenos rajono savivaldybės administracijos 2014 m. kovo 3 d. raštas Nr. (3.21)S-628 „Dėl informacijos pateikimo“; patikslintas Utenos rajono savivaldybės administracijos 2015 m. kovo 6 d. raštu Nr. (3.16)S-570 „Dėl komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų rinkos tyrimo“.

⁵⁶ Kėdainių rajono savivaldybės administracijos 2014 m. vasario 20 d. raštas Nr. AS-902 „Dėl informacijos pateikimo“.

⁵⁷ Klaipėdos rajono savivaldybės administracijos 2014 m. kovo 3 d. raštas Nr. (5.1.47)-A5-1042 „Dėl informacijos pateikimo“. Apskaičiuota kaip komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo kainos atskiruose teritoriniuose sektoriuose aritmetinis vidurkis.

⁵⁸ Utenos rajono savivaldybės administracijos 2015 m. kovo 6 d. raštas Nr. (3.16)S-570 „Dėl komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų rinkos tyrimo“.

⁵⁹ UAB „Utenos komunalininkas“ 2015 m. kovo 6 d. raštas Nr. SD-58 „Dėl komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų rinkos tyrimo“.

(b) skiriasi paslaugų kokybiniai ir kiekybiniai parametrai (pavyzdžiui, atliekos iš individualių valdų mieste Klaipėdos rajone išvežamos 2 kartus per mėnesį, o Utenoje – 4 kartus);

(c) taip pat išreiškė abejones dėl lyginamų kainų tikslumo, kadangi gyventojai šiuose trijuose rajonuose moka panašaus dydžio metinius mokesčius, ko neturėtų būti, jei Utenos rajono vežėjo kaina būtų didžiausia.

(61) Įvertinusi šiuos argumentus Konkurencijos taryba pažymi, kad Utenos rajono savivaldybė ir UAB „Utenos komunalininkas“ pateikė tik teiginius apie galimas kainų skirtumus pagrindžiančias priežastis, tačiau šie teiginiai nėra paremti konkrečiais skaičiavimais. Taigi nei Utenos rajono savivaldybė, nei UAB „Utenos komunalininkas“ nepaneigė Konkurencijos tarybos išvados, kad Utenos rajone vartotojai už komunalinių atliekų surinkimą ir vežimą moka brangiau nei vartotojai Kėdainių bei Klaipėdos rajonuose.

(62) Konkurencijos taryba pabrėžia, kad, kaip yra išaiškinęs Konstitucinis Teismas savo 2015 m. kovo 5 d. nutarime, savivaldybės turi prievolę paisyti Konstitucijoje įtvirtinto sąžiningos konkurencijos laisvės principo ir iš jo kylančio reikalavimo atliekų tvarkytojus atrinkti konkurso būdu pagal jų galimybes teikti nepertraukiamas, geros kokybės ir prieinamas paslaugas. Šis reikalavimas gali būti nevykdomas tik objektyviai pateisinamu pagrindu, kuris turėtų būti pagrįstas konkrečiais įrodymais. Šiuo atveju nei Utenos rajono savivaldybė, nei UAB „Utenos komunalininkas“ tokių įrodymų Konkurencijos tarybai nepateikė.

4.1.3. Šiaulių rajono ir Panevėžio rajono savivaldybių palyginimas

4 lentelė. Šiaulių rajono ir Panevėžio rajono savivaldybių palyginimas.

Savivaldybė (mokėjimas)	Įmonės parinkimo būdas	Surinkimo, vežimo ir šalinimo kaina vienam kubiniam metrui	Surinkimo, vežimo ir šalinimo kaina vienai tonai ⁶⁰	Šalinimo kaina	Surinkimo ir vežimo kaina	Gyventojų tankis, gyv./km ²	Santykinis atstumas iki sąvartyno, km	Paslaugos įdiegimas gyventojams, % ⁶¹
Šiaulių raj. (rinkliava)	Be konkurso	-	-	-	29,25 Eur/t 101 Lt/t ⁶²	23,7	30,76	93
Panevėžio raj. (įkainis)	Konkursas	8,71 Eur/m ³ 30,08 Lt/m ³ ⁶³	52,27 Eur/t 180,48 Lt/t	19,90 Eur/t 68,70 Lt/t ⁶⁴	32,37 Eur/t 111,78 Lt/t	17,4	32,81	85

(63) Panevėžio rajone, kur konkurencingos procedūros būdu buvo parinktas paslaugų teikėjas, 1 tonos komunalinių atliekų surinkimas ir vežimas į sąvartyną yra apie 11 procentų brangesnis nei Šiaulių rajone, kur veikia savivaldybės kontroliuojama įmonė, parinkta netaikant konkurencingos procedūros, nors abiejuose rajonuose yra panašus gyventojų tankis ir panašus santykinis atstumas iki sąvartyno.

(64) Konkurencijos taryba pažymi, kad Panevėžio rajono savivaldybė sutartį⁶⁵ su komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas teikiančia įmone pasirašė 2003 m. (t. y. prieš daugiau kaip 11 metų). Iš pradžių pasirašius sutartį 4,5 metų laikotarpiui (iki 2007 m. gruodžio 31 d.), šio laikotarpio pabaigoje atskiro susitarimo pagrindu⁶⁶ sutartis tapo neterminuota. Atsižvelgiant į tai, nepaisant konkurencingos procedūros taikymo sudarant sutartį, dėl

⁶⁰ Surinkimo, vežimo ir šalinimo kaina, perskaičiuota naudojant koeficientą $6 \text{ m}^3=1 \text{ t}$.

⁶¹ Žr. 48 išnašą.

⁶² Šiaulių rajono savivaldybės administracijos 2014 m. kovo 3 d. raštas Nr. S-452(3.11) „Dėl informacijos pateikimo“.

⁶³ UAB „Švaros komanda“ informacija, gauta 2014 m. kovo 5 d. Apskaičiuota kaip komunalinių atliekų surinkimo ir šalinimo sąvartyne kainos daugiabučių namų gyventojams ir individualių namų savininkams aritmetinis vidurkis.

⁶⁴ <http://www.prac.lt/dokumentai/20140201.pdf>.

⁶⁵ Panevėžio rajono savivaldybės administracijos 2014 m. kovo 4 d. raštas Nr. SD1-703(8.11) „Dėl informacijos pateikimo“.

⁶⁶ Ten pat.

neterminuotos sutarties atliekų tvarkytojas yra apsaugotas nuo konkurencinio spaudimo ir būtinybės varžytis su potencialiais konkurentais savo siūloma kaina. Atitinkamai, tokią situaciją galima prilyginti atliekų tvarkytojo parinkimui netaikant konkurencingos procedūros, todėl tikėtina, kad savivaldybei organizavus naują konkurencingą procedūrą šių paslaugų kaina galėtų reikšmingai pasikeisti.

(65) Suinteresuoti asmenys Konkurencijos tarybai nepateikė pastabų dėl šių išvadų.

4.1.4. Mažeikių rajono ir Kretingos rajono savivaldybių palyginimas

5 lentelė. Mažeikių rajono ir Kretingos rajono savivaldybių palyginimas

Savivaldybė (mokėjimas)	Įmonės parinkimo būdas	Surinkimo ir vežimo kaina	Gyventojų tankis, gyv./km ²	Santykinis atstumas iki sąvartyno, km	Paslaugos įdiegimas gyventojams, % ⁶⁷
Mažeikių raj. (rinkliava)	Konkursas	33,29 Eur/t 114,96 Lt/t ⁶⁸	46,5	44,05	99
Kretingos raj. (rinkliava)	Be konkurso	35,06 Eur/t 121,05 Lt/t ⁶⁹	41,3	40,36	100

(66) Kretingos rajone, kur veikia be konkurencingos procedūros pasirinkta įmonė, 1 tonos komunalinių atliekų surinkimas ir vežimas kainuoja apie 5 procentais brangiau negu Mažeikių rajone, kur veikia konkursą laimėjusi įmonė.

(67) Kretingos rajono savivaldybė⁷⁰ išsakė savo nuomonę, kad tokį skirtumą gali lemti tiek gyventojų tankis rajonuose (Mažeikių rajone tankis yra 12,6 procentų didesnis nei Kretingos rajone, o kaina tik apie 5 procentais mažesnė), tiek rajono struktūra (Kretingos rajono centras – Kretinga – yra rajono pakraštyje, atstumas iki labiausiai nutolusių atliekų turėtojų yra apie 35-40 kilometrų).

(68) Įvertinusi šiuos argumentus Konkurencijos taryba pažymi, kad Kretingos rajono savivaldybė pateikė tik savo nuomonę apie galimas kainų skirtumus pagrindžiančias priežastis, tačiau ši nuomonė nėra paremta konkrečiais skaičiavimais. Taigi Kretingos rajono savivaldybė nepaneigė Konkurencijos tarybos išvados, kad Kretingos rajone vartotojai už komunalinių atliekų surinkimą ir vežimą moka brangiau nei vartotojai Mažeikių rajone.

(69) Konkurencijos taryba pabrėžia, kad, kaip yra išaiškinęs Konstitucinis Teismas savo 2015 m. kovo 5 d. nutarime, savivaldybės turi prievolę paisyti Konstitucijoje įtvirtinto sąžiningos konkurencijos laisvės principo ir iš jo kylančio reikalavimo atliekų tvarkytojus atrinkti konkurso būdu pagal jų galimybes teikti nepertraukiamas, geros kokybės ir prieinamas paslaugas. Šis reikalavimas gali būti nevykdomas tik objektyviai pateisinamu pagrindu, kuris turėtų būti pagrįstas konkrečiais įrodymais. Šiuo atveju Kretingos rajono savivaldybė tokių įrodymų Konkurencijos tarybai nepateikė.

⁶⁷ Žr. 48 išnašą.

⁶⁸ UAB "Telšių regiono atliekų tvarkymo centras" 2013 m. balandžio 8 d. eilinio visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimo aiškinamasis raštas, pateiktas Telšių rajono savivaldybės administracijos 2014 m. kovo 3 d. raštu Nr. R7-586 „Dėl informacijos pateikimo“.

⁶⁹ Kretingos rajono savivaldybės mero 2015 m. kovo 9 d. raštas Nr. (4.1.13)-D3-975 „Dėl komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų rinkos tyrimo“.

⁷⁰ Ten pat.

4.1.5. Rokiškio rajono ir Ukmergės rajono savivaldybių palyginimas

6 lentelė. Rokiškio rajono ir Ukmergės rajono savivaldybių palyginimas

Savivaldybė (mokėjimas)	Įmonės parinkimo būdas	Surinkimo, vežimo ir šalinimo kaina vienam kubiniam metrui	Surinkimo, vežimo ir šalinimo kaina vienai tonai ⁷¹	Šalinimo kaina	Surinkimo ir vežimo kaina	Gyventojų tankis, gyv./km ²	Santykinis atstumas iki sąvartyno, km	Paslaugos įdiegimas gyventojams, % ⁷²
Rokiškio raj. (įkainis)	Be konkurso	8,38 Eur/m ³ 28,96 Lt/m ³ ⁷³	50,32 Eur/t 173,76 Lt/t	7,91 Eur/t 27,30 Lt/t	42,41 Eur/t 146,46 Lt/t	18,5	68,8	87
Ukmergės raj. (rinkliava)	Konkursas	-	41,42 Eur/t 143,00 Lt/t ⁷⁴	12,25 Eur/t 42,30 Lt/t	29,17 Eur/t 100,70 Lt/t	27,5	72,03	100

(70) Rokiškio rajone, kur veikia be konkurencingos procedūros pasirinkta įmonė, 1 tonos komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo kaina yra apie 45 procentais didesnė nei Ukmergės rajone, kuriame šias paslaugas teikianti įmonė parinkta konkurso būdu.

(71) Suinteresuoti asmenys Konkurencijos tarybai nepateikė pastabų dėl šių išvadų.

(72) Apibendrinant šiuos rezultatus reikėtų pažymėti, kad Konkurencijos taryba neturėjo galimybės atlikti detalaus komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų bei jų kainų palyginimo, kadangi kiekviena savivaldybė savo nuožiūra sprendžia, kokias paslaugas turėtų teikti jos teritorijoje veikiantys paslaugų teikėjai, ir kaip turėtų būti skaičiuojamos komunalinių atliekų tvarkymo veiklų sąnaudos. Dėl šios priežasties Konkurencijos taryba pritaria Aplinkos ministerijos iniciatyvai (žr. (31) pastraipą) detaliau reglamentuoti komunalinių atliekų tvarkymo veiklas ir šių veiklų sąnaudas, nes tai leistų objektyviau palyginti komunalinių atliekų tvarkytojams mokamas kainas tarp savivaldybių bei rasti efektyviausią atliekų tvarkymo sistemos organizavimo būdą.

(73) Iš Rinkos tyrime atliktų palyginimų galima pastebėti tendenciją, kad mažiausios paslaugų kainos vyrauja savivaldybėse, kurios taiko konkurencingą procedūrą komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų teikėjams parinkti, tuo tarpu didžiausios paslaugų kainos vyrauja savivaldybėse, kurios šias paslaugas paveda teikti savo kontroliuojamoms įmonėms. Kainų skirtumui gali daryti įtaką ir skirtinga mokesčių už komunalinių atliekų surinkimą ir vežimą taikymo politika: kai šią paslaugą tam tikroje teritorijoje teikia vienas paslaugos teikėjas, rinkliavos taikymas, tikėtina, yra palankesnis mokesčio už paslaugą būdas vartotojams⁷⁵.

(74) Konkurencijos taryba taip pat dar kartą atkreipia dėmesį į 2015 m. kovo 5 d. Konstitucinio Teismo nutarimą (žr. 3.1.3 dalį), kuriame aiškiai išdėstyta, kad nepaisant turimos diskrecijos atliekų tvarkymo srityje, savivaldybės privalo laikytis Konstitucijoje įtvirtinto sąžiningos konkurencijos laisvės principo ir iš jo kylančio reikalavimo atliekų tvarkytojus atrinkti konkurso būdu pagal jų galimybes teikti nepertraukiamas, geros kokybės ir prieinamas paslaugas.

(75) Visa Rinkos tyrimo metu Konkurencijos tarybos surinkta informacija apie komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo kainas, gyventojų tankį, santykinį atstumą iki sąvartyno, sutarties su paslaugų teikėju (teikėjais) terminą ir paslaugos įdiegimą gyventojams (pagal savivaldybes) pateikiama priede.

⁷¹ Surinkimo, vežimo ir šalinimo kaina, perskaičiuota naudojant koeficientą $6 \text{ m}^3=1 \text{ t}$.

⁷² Žr. 48 išnašą.

⁷³ Rokiškio rajono savivaldybės administracijos 2014 m. vasario 28 d. raštas Nr. SD-5.24-471 „Dėl informacijos pateikimo“; patikslintas Rokiškio rajono savivaldybės administracijos 2015 m. kovo 26 d. raštu Nr. SD-5.20-671 „Dėl komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų rinkos tyrimo“.

⁷⁴ Ukmergės rajono savivaldybės administracijos 2014 m. vasario 21 d. raštas Nr. (6.8)-18-652 „Dėl informacijos pateikimo“.

⁷⁵ Atsižvelgdama į tai, kad visų Rinkos tyrime pateiktų savivaldybių palyginimų atveju konkrečioje teritorijoje veikė tik po vieną paslaugos teikėją, Konkurencijos taryba šią savo išvadą taiko būtent tokiems atvejams.

4.2. Konkurencijos naudos užtikrinimo priemonės atliekų tvarkymo sektoriuje

(76) Papildomai svarbu pažymėti, kad vien konkurencingos procedūros taikymas savaime negarantuos konkurencijos teikiamos naudos, jei nebus atsižvelgiama į keletą reikšmingų aplinkybių. Nesant konkretaus sutarties galiojimo termino, atliekų tvarkymo paslaugas teikianti įmonė veiks tokiomis pačiomis sąlygomis, kaip ir be konkurencingos procedūros paskirta įmonė, nes bus apsaugota nuo konkurencinio spaudimo ir būtinybės varžytis su potencialiais konkurentais savo siūloma kaina. Panašias pasekmes gali turėti ir nepagrįstai ilgas sutarties galiojimo terminas.

(77) Atsižvelgiant į tai, Konkurencijos tarybos nuomone, sutarties galiojimo terminas neturėtų būti ilgesnis už įmonės negrįžtamųjų sąnaudų atsipirkimo laiką. Pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės Konkurencijos ir rinkų tarnyba (angl. *Competition and Markets Authority*)⁷⁶, atlikusi konkurencijos savivaldybių atliekų tvarkymo sektoriuje tyrimą⁷⁷, nustatė, kad šioje šalyje komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas teikiančių įmonių negrįžtamųjų sąnaudų atsipirkimo laikas yra maždaug 5 metai. Kadangi šio Rinkos tyrimo metu nebuvo atliekama sąnaudų atsipirkimo analizė, konkretaus Lietuvoje taikytino sutarčių galiojimo termino Konkurencijos taryba šiose Rinkos tyrimo išvadose nesiūlo, tačiau mano, kad rekomendacinio termino nustatymas Lietuvoje būtų naudingas atliekų tvarkymą organizuojantiems subjektams.

(78) Konkurencijos taryba pažymi, kad konkurencinis spaudimas ir jo teigiamas poveikis kainai paprastai yra tuo didesni, kuo daugiau įmonių varžosi dėl teisės teikti paslaugas. Dėl šios priežasties, taip pat atsižvelgiant į tai, kad komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo veiklai nėra taikomi kokie nors ypatingi technologiniai ir (arba) kvalifikaciniai reikalavimai (žr. (24) pastraipą), Konkurencijos tarybos nuomone:

- (a) turėtų būti organizuojamos kiek įmanoma atviresnės konkurencingos procedūros – pavyzdžiui, atviras konkursas, o ne ribotas konkursas ar derybos;
- (b) iš potencialių paslaugos teikėjų neturėtų būti reikalaujama turėti ankstesnės tokių paslaugų teikimo patirties;
- (c) paslaugos teikimo teritorija turėtų būti tokio dydžio, kad varžytis dėl teisės ją aptarnauti galėtų ne tik didelės, bet ir mažesnės įmonės (pavieniui ar jungtinės veiklos sutarčių pagrindu) – pavyzdžiui, mažesnių savivaldybių atveju tai galėtų būti visa savivaldybės teritorija, o didesnių – savivaldybės teritorijos dalis;
- (d) atranka turėtų būti vykdoma tik komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų atžvilgiu, jų negrupuojant su kitomis paslaugomis.

(79) Siekiant konkurencijos teikiamos naudos vartotojams yra būtina komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų teikėjams užtikrinti vienodas sąlygas varžytis dėl teisės teikti šias paslaugas. Komunalinių atliekų tvarkymo organizatorius (savivaldybė ar komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratorius) privalo nustatyti viešus, skaidrius, nediskriminacinius reikalavimus esamiems ar potencialiems komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų teikėjams. Siekdama padėti viešojo administravimo subjektams išvengti sprendimų, kurie nepagrįstai riboja konkurenciją, Konkurencijos taryba yra parengusi ir paskelbusi Sprendimų poveikio konkurencijai vertinimo gaires⁷⁸ ir Viešojo administravimo subjektų sprendimų poveikio konkurencijai vertinimo klausimyną⁷⁹, kuriais rekomenduoja vadovautis taip pat ir priimant sprendimus dėl komunalinių atliekų tvarkymo sistemos organizavimo bei komunalinių atliekų tvarkytojo (tvarkytojų) parinkimo.

⁷⁶ Buvusi Sąžiningos prekybos tarnyba (angl. *Office of Fair Trading*).

⁷⁷ „More competition, less waste. Public procurement and competition in the municipal waste management sector“: http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20140402142426/http://www.of.gov.uk/shared_of/reports/comp_policy/oft_841.pdf.

⁷⁸ http://kt.gov.lt/naujienos/doc/news_2012-06-11_gaires.pdf.

⁷⁹ http://kt.gov.lt/naujienos/Kaip_vertinimo_klausimynas.pdf.

5. Išvados ir pasiūlymai

(80) Maždaug trečdalyje iš 60 Lietuvos savivaldybių komunalinių atliekų surinkimo ir pervežimo paslaugas teikia be konkurencingos procedūros paskirtos savivaldybių kontroliuojamos įmonės. Dėl tokių savivaldybių sprendimų kiti šių paslaugų teikėjai netenka teisės varžytis dėl galimybės veikti atitinkamoje rinkoje (ribotą laikotarpį tapti vieninteliu paslaugų teikėju tam tikroje teritorijoje arba joje veikti kartu su kitais šių paslaugų teikėjais ir konkuruoti dėl vartotojų).

(81) Rinkos tyrimo metu lygintose savivaldybėse paslaugų kainos skyrėsi nuo 5 iki 100 procentų. Iš atliktų palyginimų galima pastebėti tendenciją, kad mažiausios paslaugų kainos vyrauja savivaldybėse, kurios taiko konkurencingą procedūrą komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų teikėjams parinkti, tuo tarpu didžiausios paslaugų kainos vyrauja savivaldybėse, kurios šias paslaugas paveda teikti savo kontroliuojamoms įmonėms. Kainų skirtumui gali daryti įtaką ir skirtinga savivaldybių taikoma mokesčio už komunalines atliekas surinkimo politika: kai šią paslaugą tam tikroje teritorijoje teikia vienas paslaugos teikėjas, rinkliavos taikymas, tikėtina, yra palankesnis mokesčio už paslaugą būdas vartotojams.

(82) Savivaldybės privalo peržiūrėti atliekų tvarkymo srityje priimtus sprendimus, siekdamas užtikrinti Konstitucinio Teismo 2015 m. kovo 5 d. nutarimo vykdymą, kuriame aiškiai nurodoma savivaldybių prievolė atliekų tvarkymo srityje – paisyti Konstitucijoje įtvirtinto sąžiningos konkurencijos laisvės principo ir iš jo kylančio reikalavimo atliekų tvarkytojus atrinkti konkurso būdu pagal jų galimybes teikti nepertraukiamas, geros kokybės ir prieinamas paslaugas.

(83) Iš Rinkos tyrimo metu apklaustų 28 įmonių bent 4 įmonės, esant galimybei, paslaugas pageidautų teikti visose Lietuvos savivaldybėse, todėl galima daryti išvadą, kad privatūs rinkos dalyviai yra suinteresuoti varžytis dėl teisės teikti komunalinių atliekų tvarkymo paslaugas.

(84) Konkurencijos taryba taip pat pažymi, kad nesant vienodo komunalinių atliekų tvarkymo veiklų ir jų sąnaudų skirstymo, o taip pat vienodo komunalinių atliekų mato vieneto (tūrio kubiniais metrais (m³) arba svorio tonomis (t)), šių atliekų tvarkymo kainos gali būti iškreipiamos, dėl ko jas yra sudėtinga palyginti tarp atskirų savivaldybių.

(85) Įvertinus visa, kas išdėstyta aukščiau, Konkurencijos taryba rekomenduoja:

(a) komunalinių atliekų tvarkymą organizuojantiems subjektams (savivaldybėms ar (ir) komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratoriams):

(i) užtikrinti viešas, skaidrias, nediskriminacines sąlygas visiems (esamiems ar potencialiems) komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų teikėjams varžytis dėl teisės teikti šias paslaugas vartotojams;

(ii) organizuoti kiek įmanoma atviresnę konkurencingą paslaugų teikėjo (teikėjų) parinkimo procedūrą, pavyzdžiui, atvirą konkursą; sudaryti galimybes tokioje parinkimo procedūroje dalyvauti kiek įmanoma didesniai įmonių skaičiui; greta komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų į konkurso sąlygas neįtraukti kitų paslaugų; kelti teikiamos paslaugos sudėtingumui proporcingus kvalifikacinius reikalavimus.

(b) Aplinkos ministerijai:

(i) įvertinti griežtesnio reglamentavimo tikslingumą savivaldybėms pasirenkant komunalinių atliekų tvarkymo finansavimo būdą ir, esant poreikiui, siūlyti Atliekų tvarkymo įstatymo atitinkamus pakeitimus (pavyzdžiui, privalomą reikalavimą savivaldybėms taikyti rinkliavą tais atvejais, kai veikti tam tikroje teritorijoje konkurencingu būdu parenkamas vienas komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugos teikėjas⁸⁰, bei įmoką, kuria galėtų konkuruoti toje pačioje teritorijoje veikiantys keli paslaugos teikėjai);

(ii) pakeisti Rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo metodiką, patvirtintą Vyriausybės 2013 m. liepos 24 d. nutarimu Nr. 711 „Dėl Rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio

⁸⁰ Žr. (73) pastraipą.

nustatymo metodikos patvirtinimo“, nustatant visoms savivaldybėms vienodą komunalinių atliekų tvarkymo veiklą ir jų sąnaudų skirstymą, taip pat vieną komunalinių atliekų mato vienetą (kintamąją) – pagal tūrį kubiniais metrais (m^3) arba svorį tonomis (t));

- (iii) įvertinti komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas teikiančių įmonių negrįžtamųjų sąnaudų atsipirkimo laiką Lietuvoje ir, atsižvelgiant į vertinimo rezultatus, nustatyti rekomenduojamą savivaldybių (ar komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratorių) sudaromų sutarčių su šiomis įmonėmis galiojimo terminą;
- (iv) įvertinti tipinių sutarčių dėl komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų patvirtinimo tikslumą.

PRIDEDAMA. Informacija apie komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo kainas, gyventojų tankį, santykinį atstumą iki sąvartyno, sutarties su paslaugų teikėju (teikėjais) terminą, paslaugos įdiegimą gyventojams (pagal apklaustas savivaldybes), 2 lapai.

Komunalinių atliekų tvarkymo
paslaugų rinkos tyrimo išvadų
priedas

Savivaldybė (paslaugos teikėjo parinkimo būdas)	Atliekų surinkimo ir pervežimo kaina, neįskaitant šalinimo sąvartyne* €/t (be PVM)	Gyventojų tankis gyv./km ²	Santykinis atstumas iki sąvartyno km	Sutarties su paslaugų teikėju (teikėjais) terminas	Paslaugos įdiegimas gyventojams ** %
1. Alytaus m. sav. (konkursas)	18,92	1432,0	8,68	5 m., su teise pratęsti 1 m.	N. d.
2. Alytaus r. sav. (konkursas)	40,58	19,7	N. d.	N. d.	N. d.
3. Birštono sav. (konkursas)	45,41	36,0	N. d.	5 m., su teise pratęsti 1 m.	N. d.
4. Druskininkų sav. (konkursas)	44,94	46,7	N. d.	7 m.	N. d.
5. Jonavos r. sav. (be konkurso)	27,47	47,8	17,58	5 m.	98
6. Kaišiadorių r. sav. (be konkurso)	N. d.	30,3	N. d.	Neterminuota.	95
7. Kauno m. sav. (be konkurso)	45,37	1954,7	14,79	Neterminuota, iki rinkliavos nustatymo.	N. d.
8. Kauno r. sav. (konkursas)	31,19	57,8	33,97	5 m., su teise pratęsti 5 m.	95
9. Kėdainių r. sav. (konkursas)	23,75	31,0	28,33	6 m., su teise pratęsti 6 mėn.	100
10. Klaipėdos m. sav. (konkursas)	N. d.	1617,8	11,7	N. d.	100
11. Klaipėdos r. sav. (konkursas)	22,66	38,6	29,88	6 m., su teise pratęsti 4 kartus po 1 m.	99
12. Kretingos r. sav. (be konkurso)	35,06	41,0	40,36	Neterminuota.	100
13. Marijampolės sav. (konkursas)	36,57	78,8	N. d.	5 m.	100
14. Mažeikių r. sav. (konkursas)	33,29	46,5	44,05	8 m.	99
15. Neringos sav. (konkursas)	N. d.	30,2	N. d.	N. d.	100
16. Palangos m. sav. (be konkurso)	34,59	194,3	N. d.	Neterminuota.	100
17. Panevėžio m. sav. (be konkurso)	41,10	1946,9	12,4	10 m.	96
18. Panevėžio r. sav. (konkursas)	32,37	17,4	32,81	4,5 m., pratęsta iki sutarties su konkurso laimėtoju sudarymo (tapo neterminuota).	85
19. Radviliškio r. sav. (konkursas)	32,76	24,8	45,67	Neterminuota.	93
20. Rokiškio r. sav. (be konkurso)	42,41	18,5	68,8	18 m.	87

21. Šiaulių m. sav. (konkursas)	19,97	1314,4	14,39	3 m., Su teise pratęsti 2 m.	100
22. Šiaulių r. sav. (be konkurso)	29,25	23,7	30,76	Neterminuota	93
23. Tauragės r. sav. (konkursas)	20,27	36,0	25,82	3 m., su teise pratęsti 3 m.	97
24. Telšių r. sav. (konkursas)	38,35	31,6	37,6	5 m., su teise pratęsti 3 m.	99
25. Trakų r. sav. (konkursas)	N. d.	28,1	N. d.	N. d.	98
26. Ukmergės r. sav. (konkursas)	29,17	27,5	72,03	5 m., su teise pratęsti 6 mėn.	100
27. Utenos r. sav. (be konkurso)	47,18	33,9	26,1	13 m.	98
28. Vilkaviškio r. sav. (konkursas)	36,57	32,6	41,82	5 m.	100
29. Vilniaus m. sav. (konkursas)	36,19	1339,5	19,55	8 m.	98
30. Vilniaus r. sav. (be konkurso)	47,79	44,6	36,9	5 m., neriboti pratęsimai	100

* Duomenų šaltiniai (kainos, nurodytos vienam kubiniam metrui (m³), perskaičiuotos į kainas vienai tonai (t), taikant koeficientą 6 m³ = 1 t):

1. Alytaus miesto savivaldybės administracijos 2014 m. vasario 27 d. raštas Nr. SD-1320 (6.17.) „Dėl informacijos pateikimo“
2. Alytaus rajono savivaldybės administracijos 2014 m. vasario 28 d. raštas Nr. (3.10)K26-751 „Dėl informacijos pateikimo“.
3. Birštono savivaldybės administracijos 2014 m. vasario 27 d. raštas Nr. (6.17.)-SR-291 „Dėl atliekų tvarkymo sistemos“.
4. Druskininkų savivaldybės administracijos 2014 m. kovo 3 d. raštas Nr. S12-808-(17.25) „Dėl informacijos pateikimo“.
5. Jonavos rajono savivaldybės mero 2014 m. vasario 24 d. raštas Nr. 6B-22-0883 „Dėl informacijos apie komunalinių atliekų tvarkymą pateikimo“.
6. Kaišiadorių rajono savivaldybės administracijos 2014 m. kovo 3 d. raštas Nr. (3.27-V8)-3-601 „Dėl informacijos pateikimo“.
7. UAB „Kauno švara“ 2015 m. kovo 6 d. raštas Nr. (1.41)-2S-58 „Dėl komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų rinkos tyrimo“.
8. Kauno rajono savivaldybės administracijos 2014 m. vasario 25 d. raštas Nr. SD-530 „Dėl informacijos pateikimo“.
9. Kėdainių rajono savivaldybės administracijos 2014 m. vasario 20 d. raštas Nr. AS-902 „Dėl informacijos pateikimo“.
10. N. d.
11. Klaipėdos rajono savivaldybės administracijos 2014 m. kovo 3 d. raštas Nr. (5.1.47)-A5-1042 „Dėl informacijos pateikimo“.
12. Kretingos rajono savivaldybės mero 2014 m. kovo 3 d. raštas Nr. (4.1.7)-D3-928 „Dėl informacijos pateikimo“; Kretingos rajono savivaldybės mero 2015 m. kovo 9 d. raštas Nr. (4.1.13)-D3-975 „Dėl komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų rinkos tyrimo“.
13. UAB „Marijampolės apskrities atliekų tvarkymo centras“ 2015 m. kovo 4 d. raštas Nr. (1.13) SD-107 „Dėl komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų rinkos tyrimo“.
14. Mažeikių rajono savivaldybės administracijos 2014 m. vasario 26 d. raštas Nr. R8-2.40-920 „Dėl informacijos pateikimo“; UAB „Telšių regiono atliekų tvarkymo centras“ 2013 m. balandžio 8 d. eilinio visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimo aiškinamasis raštas, pateiktas Telšių rajono savivaldybės administracijos 2014 m. kovo 3 d. raštu Nr. R7-586 „Dėl informacijos pateikimo“.
15. N. d.
16. Palangos miesto savivaldybės administracijos 2014 m. kovo 3 d. raštas Nr. (4.12.)-D3-676 „Dėl informacijos pateikimo“.
17. AB „Panevėžio specialus autotransportas“ 2015 m. kovo 3 d. raštas Nr. 3-131 „Dėl komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų rinkos tyrimo“.
18. Panevėžio rajono savivaldybės administracijos 2014 m. kovo 4 d. raštas Nr. SD1-703(8.11) „Dėl informacijos pateikimo“; UAB „Švaros komanda“ informacija, gauta 2014 m. kovo 5 d.
19. Radviliškio rajono savivaldybės administracijos 2014 m. vasario 28 d. raštas Nr. S-488-(8.13) „Dėl informacijos pateikimo“.
20. Rokiškio rajono savivaldybės administracijos 2015 m. kovo 26 d. raštas Nr. SD-5.20-671 „Dėl komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų rinkos tyrimo“.
21. Šiaulių miesto savivaldybės administracijos Aplinkos skyriaus vedėjo pavaduotojos 2015 m. kovo 5 d. elektroninis laiškas.
22. Šiaulių rajono savivaldybės administracijos 2014 m. kovo 3 d. raštas Nr. S-452(3.11) „Dėl informacijos pateikimo“.
23. Tauragės rajono savivaldybės administracijos 2014 m. vasario 28 d. raštas Nr. 19-918 „Dėl informacijos pateikimo“.
24. Telšių rajono savivaldybės administracijos 2014 m. kovo 3 d. raštas Nr. R7-586 „Dėl informacijos pateikimo“.
25. N. d.
26. Ukmergės rajono savivaldybės administracijos 2014 m. vasario 21 d. raštas Nr. (6.8)-18-652 „Dėl informacijos pateikimo“
27. Utenos rajono savivaldybės administracijos 2015 m. kovo 6 d. raštas Nr. (3.16)S-570 „Dėl komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų rinkos tyrimo“.
28. UAB „Marijampolės apskrities atliekų tvarkymo centras“ 2015 m. kovo 4 d. raštas Nr. (1.13) SD-107 „Dėl komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų rinkos tyrimo“.
29. Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Aplinkos ir energetikos departamento 2014 m. kovo 3 d. raštas Nr. A51-19020/14(3.3.4.1-EM4) „Dėl informacijos pateikimo“. Kaina apskaičiuota kaip komunalinių atliekų surinkimo ir išvežimo iš antžeminių konteinerių (0,24 ir 0,36 kubinių metrų bei 1,1 kubinio metro talpos) maksimalių tarifų aritmetinis vidurkis.
30. Vilniaus rajono savivaldybės administracijos 2014 m. kovo 3 d. raštas Nr. A33(1)-1888-(4.21) „Dėl informacijos pateikimo“.

** Aplinkos apsaugos agentūros interneto puslapyje, lentelėje „Viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos plėtos užduočių vykdymas“, dalies „Paslaugos įdiegimas gyventojams, %“ stulpelyje „Savivaldybės teritorijoje“ pateikti duomenys:

<http://atliekos.gamta.lt/files/Apibendrinta%20informacija%20apie%20komunaliniu%20atlieku%20tvarkyma%20Lietuvos%20savivaldybese%202013%201409547810217.xls>